

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Individ och samhälle

Examensarbete
10 poäng

Förskollärare - ”det bästa yrket för en kvinna”?

”Ett arbete om genusstrukturer i förskolearbetet”

Preschoolteacher - “ the best profession for a woman”?

“A study on genderstructures in preshoolwork”

Av: Lena Almlund

Lärarexamen 140 poäng
Historievetenskap och lärande
Höstterminen 2005

Examinator: Thomas Småberg

Handledare: Mats Greiff

1. Abstract

Titel: Förskollärare, det bästa yrket för en kvinna?

”Ett arbete om genusstrukturer i förskolearbetet”

Preschoolteacher – “the best profession for a woman”?

“A study on genderstructures in preschool work”

Författare: Lena Almlund

Mitt arbete tar upp varför förskolan är en kvinnodominerad arbetsplats. Vilka de bakomliggande orsakerna till att det är så belyses också i arbetet. I min undersökning ingår både manliga och kvinnliga förskollärare samt en kommunal tjänsteman. Deras tankar kring varför kvinnliga förskollärare är i så stor majoritet och vad det beror på att de manliga förskollärarna i förskolan är så få, presenteras. Undersökningen är genomförd på fem olika förskolor samt på ett kommunalkontor i Nordvästra Skåne.

Nyckelord: Könskodning, Särartstanke, Kvinnodominans, Arbetsmarknad, Manligt, Kvinnligt, Förskolan, Förskolläraryrket

Innehållsförteckning

1. Abstract	s 3
2. Inledning	s 7
2:1 Val av ämne.....	s 7
2:2 Syfte	s 8
2:3 Frågeställning	s 9
2:4 Intresseområden/frågor	s 9
3. Metod	s 9
3:1 Allmän diskussion kring metod	s 9
3:2 Urval.....	s 11
3:3 Min metod	s 11
4. Historisk bakgrund	s 12
4:1 Barnkrubbor och barnträdgårdar	s 12
4:2 Barnens villkor	s 13
4:3 Den kvinnliga särarten	s 14
4:4 Barnträdgård och barnkrubba utvecklas.....	s 15
4:5 Förskolans utbyggnad	s 16
4:6 Utbildning	s 17
4:7 En kort sammanfattning av förskolans historia.....	s 19
5. Teoriavsnitt	s 20
5:1 Forskningsgenomgång	s 20
5:2 Tidigare examensarbeten	s 21
5:3 Litteraturteorier	s 22
6. Resultatavsnitt	s 25
6:1 Presentation av informanterna.....	s 25
6:2 Intervjuerna	s 26
7. Analys	s 34
8. Slutdiskussion	s 38
9. Sammanfattning	s 39
10. Käll och litteraturförteckning	s 41

2. Inledning

2:1 Val av ämne

Förskolläraryrket ”*Finns det ett bättre yrke för en kvinna?*”¹ Detta uttalande gjordes i början av 1900- talet av Maria Moberg, en av förskolans pionjärer. En något provocerande inledning kan man tycka. Men faktum är att till dags dato består förskolans personal av 98 % kvinnor, medan andelen män endast utgör 2 %.² Vad beror då denna nästan totala kvinnodominans på? I Sverige råder idag en mycket ojämn könsfördelning på arbetsmarknaden. Det är ingalund så att det endast är inom förskolan som kvinnodominansen är tydlig utan det gäller även andra yrken, främst inom den offentliga sektorn. För att det ska ske någon förändring i samhället är det viktigt att varje enskild individ får möjlighet att förstå orsakerna till snedrekryteringen i förskolan.

Förskolan har genomgått stora förändringar under årens lopp, som exempel kan nämnas inrättandet av en egen *Läroplan för förskolan* Lpfö 98. Det har från olika håll poängterats hur viktigt det är att männen utgör en del av förskolans personal, inte minst om man tittar på vad Läroplanen för förskolan säger:

*”Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickor och pojkars uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. Förskolan skall motverka traditionella könsmonster och könsroller. Flickor och pojkar skall i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller.”*³

Enligt min uppfattning kommer det att innebära stora svårigheter för oss som arbetar i förskolan att kunna motverka traditionella könsmonster och könsroller, när de flesta representerar ett och samma kön, det kvinnliga. Eftersom yrket är förknippat med en traditionell kvinnlighet finns risken, som jag ser det att de traditionella könsrollerna snarare förstärks.

¹ Tallberg Broman Ingegerd, *Pedagogiskt arbete och kön*, 2002 s 51

² SCB: *På tal om kvinnor och män*, Lathund om jämställdhet 2004

³ Lpfö 98 s 8

Med det menar jag att om kvinnorna även i fortsättningen kommer att vara det dominerande könet i förskolan kommer det att innebära att det inte blir någon förändring av de nu rådande könsrollerna och könsmönstren i vårt samhälle. Därför är det viktigt för hela vårt samhälle att frågan om den kvinnliga dominansen inom förskolan diskuteras.

Orsakerna till att det är så måste ventileras både på regerings nivå och ute i samhället, på förskolorna och inte minst på Lärarutbildningen där endast 4 % av de studenter som säger sig vilja arbeta i förskolan är män.⁴

2:2 Syfte

Den ojämna könsfördelningen på arbetsmarknaden och avsaknaden av män på många förskolor är i dag ett hett debatterat ämne. Jag har valt detta ämne dels pga. jag själv varit anställd i förskolan i många år, dels för att det under min studietid varit en så markant uppdelning av män och kvinnor beroende på vilken inriktning i utbildningen den enskilde studenten valt. Mina egna iakttagelser bekräftas också av den låga siffran (4 %) som Högskoleverket presenterat. Jag hoppas att mitt arbete på något sätt kan bidra till den debatt som pågår om jämställdheten i förskolan och naturligtvis vad det beror på att den kvinnliga dominansen är så stark.

Mitt syfte med uppsatsen är att undersöka varför den kvinnliga dominansen i förskolan består. Detta kommer jag att göra genom att intervjua både manliga och kvinnliga förskollärare på några olika förskolor i Skåne. Samt en tjänsteman inom Kultur och utbildningsnämnden, som får representera kommunen som arbetsgivaren. Jag vet genom min tidigare erfarenhet från förskolan att just kvinnodominansen och det låga antalet män i förskolan ofta diskuteras ute på förskolorna och det ska bli intressant att få ta del av de olika intervjupersonernas åsikter kring min frågeställning. Det har forskats en hel del på ämnet och jag kommer naturligtvis att tillsammans med intervjuerna även använda mig av den samt annan relevant litteratur.

⁴ <http://www.dn.se/DNet/road/Classic/article/0/jsp?&a=350385>

2:3 Frågeställning

- Vad beror det på att den kvinnliga dominansen i förskolan kvarstår?
- Vilka är de bakomliggande orsakerna?

2:4 Intresseområden/frågor

För att kunna besvara min frågeställning togs en rad områden upp som alla på något sätt skulle kunna hjälpa mig att förstå informanternas syn på förskolläraryrkets komplexa roll.

Under intervjuerna med de manliga och kvinnliga förskollärarna behandlades olika frågeområden, som alla berörde frågor i anslutning till min frågeställning.

Intervjupersonerna fick berätta varför de valt att utbilda sig till förskollärare och beskriva hur deras omgivning såg på yrkesvalet. Vidare talade vi om könets betydelse för val av arbetsuppgifter på förskolan. Informanterna reflekterade över eventuella fördelar/nackdelar med att vara man/kvinna i förskolan. Frågan om kvinnor är mera lämpade att arbeta med barn togs upp. Orsaken/orsakerna till att förskolan fortfarande är en kvinnodominerad arbetsplats och vad som behövs för att få männen att välja förskolläraryrket och förskolan som arbetsplats behandlades.

3. Metod

3:1 Allmän diskussion kring metod

Vid genomförandet av en undersökning kan man använda sig av olika metoder. De vanligaste är kvantitativ eller kvalitativ metod. Lite förenklat kan man säga att om du vill ta reda på, hur ofta, hur många eller hur vanligt något är, använd den kvantitativa metoden. Om du däremot vill förstå eller hitta ett mönster använd den kvalitativa.⁵ I vissa fall kan båda metoderna användas. Det ena behöver inte utesluta det andra. Den kvantitativa undersökningen består ofta av en enkät. Enkäten ger en bred, men ytlig information. En enkätundersökning passar bäst där det gäller att ge uttryck för fasta svarsalternativ. Den fungerar även bra i sammanhang där samband mellan olika fakta ska mätas.

⁵ Trost Jan: *Kvalitativa intervjuer*, 1997 s 16

Den kvalitativa metoden har sitt ursprung i humanismen. I den kvalitativa intervjun tolkar vi det som människor tänker och tycker inom det aktuella området. Intervjuerna består av öppna frågor, som ger långa svar. En kvalitativ metod kan bygga på samtalet mellan den som intervjuar och informanten.

Den som intervjuar måste vara väl påläst i sitt ämne och det kan vara bra att i förväg gjort upp en frågeguide där han/hon skrivit ner vilka områden som bör komma med i intervjun.⁶ Det är dock informanten som styr själva samtalet. Intervjun kan spelas in på en bandspelare. I den kvalitativa metoden studeras hela processen. Går det att utläsa ett mönster i informantens svar?⁷

Inför en kvalitativ undersökning är det viktigt att komma ihåg några saker.⁸

- Informanten ska bestämma tid och plats för själva intervjun. Lämna dock inte över hela ansvaret på informanten om han/hon är tveksam, utan ge då några olika förslag.
- Den som intervjuar ska naturligtvis informera om syftet med intervjun.
- Informanten måste också få veta att han eller hon har rätt att vara anonym.
- Om bandspelare ska användas vid intervjun ska informanten ge sitt tillstånd till det.

Vid en kvalitativ intervju finns en del fallgropar som man bör vara medveten om:⁹

- Det är lätt att den kvalitativa intervjun glider över i en mera strukturerad intervju. Den kan också övergå till att bli en muntligt genomförd enkät eller ett osystematiskt samtal.
- Informanten kanske inte helt håller sig till sanningen.
- Den som intervjuar vinklar sina frågor eller pressar sina åsikter på den som blir intervjuad.
- Det kan finnas en risk att den som intervjuar påverkar svaren.

För att undvika att hamna i dessa fallgropar har jag varit noga med att vid varje intervju försökt skapa en positiv och avslappnad stämning. Intervjuerna har inletts med lite vardagligt tal. Jag har försökt att låta informanterna tala fritt och inte avbryta.

⁶ Trost Jan: *Kvalitativa intervjuer*, 1997 s 47

⁷ Enö Marianne 6 september 2005, Lärarhögskolan i Malmö

⁸ Trost Jan: *Kvalitativa intervjuer*, 1997 s 39, 41, 50

⁹ Johansson Bo & Svedner Per Olov, *Examensarbetet i lärarutbildningen*, 2001, s 25, 26, 27

Jag har varit väl påläst i ämnet. Det jag tyckt varit svårast är att inte själv vinkla frågorna så att jag får de svar som jag vill. Ett råd som jag kan ge är att när man bestämt sig för att göra kvalitativa intervjuer först prova att intervjua någon i din bekantskapskrets. Mina sista intervjuer var av bättre kvalitet än de första jag gjorde. Det kan därför vara bra att genomföra några fler intervjuer än vad som var tänkt från början.

3:2 Urval

Min undersökning baseras på intervjuer med tre manliga och tre kvinnliga förskollärare. Jag intervjuade även en tjänsteman med socionomutbildning inom kultur och utbildningsnämnden, som här får representera kommunen som arbetsgivaren. Skälet till att alla utom en av informanterna är förskollärare är att det i huvudsak är denna yrkerkategori författarna utgår ifrån i litteraturen. Två av de tre manliga förskollärarna arbetar med små barn 1-3 år medan den tredje arbetar med barn i åldrarna 3-5 år. Två av de tre kvinnliga förskollärarna arbetar med barn i åldrarna 3-5 år medan den tredje arbetar på en småbarnsavdelning 1-3 år. Mitt urval baseras i fem av fallen på kontakter medan två blivit slumpmässigt utvalda. Det kan finnas en risk att mitt urval av informanter påverkat mitt resultat då några av dem känner mig sedan tidigare och därför kanske inte varit helt ärliga vid intervjuerna. Det kan också vara så att informanterna velat presentera de svar som de tror att jag vill ha.

Fem av de sex förskollärarna samt den kommunala tjänstemannen är anställda i samma kommun medan en av förskollärarna arbetade i en annan skånsk kommun. Anledningen till att endast en förskollärare arbetar i en annan kommun beror på att det är ganska svårt att hitta manliga förskollärare att intervjua.

3:3 Min metod

Jag har valt att använda mig av kvalitativa intervjuer som metod. Genom intervjun kan jag få insikt i hur både manliga och kvinnliga förskollärare och arbetsgivare tänker kring den kvinnliga dominansen i förskolan. I en kvalitativ intervju kan jag få så uttömmande svar som möjligt av den jag intervjuar.¹⁰ Frågeområden har utgått från uppsatsens frågeställning.

¹⁰ Johansson Bo & Svedner Per Olov: *Examensarbetet i lärarutbildningen*, 2001, s 25

Eftersom jag själv arbetat i förskolan som barnskötare i drygt 15 år har jag själv varit en del av den kvinnodominans som så länge rått och fortfarande råder i förskolan.

Intervjuerna har spelats in på band vilket samtliga informanter har gett sitt godkännande till. Följande frågeområden har jag berört. Intervjupersonens utbildning, yrkesrollen, arbetsuppgifter, yrkets historik, arbetsgivarens roll.

4. Historisk bakgrund

4:1 Barnkrubbor och barnträdgårdar

I mitten av 1900-talet var förskoleverksamheten i Sverige mycket begränsad. Den var initierad på privat väg och övervägande socialt motiverad och dess utformning var mycket varierande. Det är inte lätt att få säker kunskap om institutionernas historia då benämningarna på dessa var av varierande karaktär. I en del studier ansågs barnkrubban vara det samma som senare tiders daghem, barnträdgården däremot skulle vara föregångaren till deltidsförskolan (lekskolan). Andra exempel på svenska institutionsbenämningar under perioden från slutet av 1800-talet till mitten av 1900-talet var småbarnsskola och barnkrubba, kindergarten (barnträdgård på svenska), folkbarnträdgård (ett samlingsbegrepp som inkluderar barnkrubba, barnträdgård och arbetsstuga) daghem, storbarnkammare och lekstuga. Begreppet barnträdgård dominerade fram till 1930- och 1940 –talet.¹¹ Ett är dock säkert, nämligen att det inrättades barnkrubbor i en del större städer i mitten av 1800-talet. Barnkrubborna var uteslutande socialt motiverade och syftade till att ge barn till fattiga, förvärvsarbetande mödrar vård och tillsyn. Inspiration till dessa hämtades bl.a från England och Frankrike. Krubborna drevs av medel från privatpersoner och s.k välgörare.¹²

Barnträdgården växte fram under slutet av 1800-talet. Den var en pedagogisk motiverad institution för barn. Inspirerad av den tyske pedagogen Fredrich Fröbel. I Tyskland, men även i Sverige användes benämningen Kindergarten. Fröbel är känd som ”*lekmetodikens fader*”¹³ Han jämförde barnens lek med de vuxnas arbete. Fröbel ansåg att leken liksom arbetet var i behov av riktning och framåtskridande.

¹¹ Vallberg Roth Ann – Christine: *Samhällssyn – Kunskapssyn – Barnsyn Komplement till de yngre barnens lärdomshistoria 2002*

¹² Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 11

¹³ Lars Svedberg & Monica Zaar: *Boken om pedagogerna*, 2000, s 61

De barn som gick på dåtidens Kindergarten tillhörde de mer välbärgade familjerna, då finansieringen av den skedde genom avgifter. I början av 1900-talet startades i Norrköping den första Folkbarnträdgården.

Där förenades barnträdgårdens pedagogiska uppgifter med barnkrubbans sociala. Folkbarnträdgårdarna fick ekonomiskt stöd i form av kommunala bidrag men även föreningar och gåvor från privatpersoner stödde verksamheten ekonomiskt.

4:2 Barnens villkor

Intresset för småbarnsomsorg ökade under slutet av 1800- och fortsatte in på 1900- talet. Ett skäl var familjernas förändrade situation i samhället med industrialisering, urbanisering och demokratiseringsprocesser.

När allt fler människor flyttade till städerna och även mödrarna började arbeta i industrin fick många barn klara sig själva. Barnens och de vuxnas liv blev alltmer skilda från varandra. Barnen drev omkring på gatorna och skapade oro. De blev helt enkelt ett problem.

”Vilken var barnens nya plats i samhället, till vad skulle barnen fostras?”¹⁴

I takt med att barndomen avskärmades förstärktes intresset för barns uppfostran och utveckling. Med hjälp av fostran och undervisning skulle barnen integreras i samhället. Det utvecklades särskilda institutioner och yrkeskategorier, som skulle ta hand om barnen. Under slutet av 1800- talet byggdes föreställningen om den goda moderliga förskolläraren (barnträdgårdsledarinnan) upp. Hon skulle samtidigt stå modell för en vetenskapligt informerad medelklassmamma. I hennes yrkesroll ingick även uppgiften att utbilda arbetarklassmammorna i god hygien, barnuppfostran och heminredning.¹⁵ Vid denna tid fanns ett slags misstroende gentemot arbetarklassens förmåga att uppfostra och ta hand om barn. Man menade att borgarklassen var bättre lämpad för den uppgiften. En förutsättning för förskolornas framväxt var den avskilda barndomen. Men det berodde också på att det fanns ett intresse för barnen och barndomens betydelse. Det berodde inte minst på den moderna psykologin som bl.a. Freud lanserade. 1900-talet utnämndes av Ellen Key till *Barnets århundrande*¹⁶

¹⁴ Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 9

¹⁵ Lärarförbundet: *Genus, jämställdhet, värdegrund*, 2000 s 19

¹⁶ Richardson Gunnar: *Svensk utbildningshistoria*, 1999 s 115

4:3 Den kvinnliga särarten

I Sverige var det främst systrarna Ellen och Maria Moberg, som förde Frøbels pedagogik vidare. Vid jämförelser med andra länders pionjärer inom Frøbelpedagogiken finner vi även där kvinnor, ofta två systrar. I det samhälle systrarna Moberg och de andra kvinnliga pionjärerna verkade prioriterades hemmet, äktenskapet och giftermålet. En gift kvinna hade ett högt värde och status i samhället.

Det är dock framför allt de ogifta borgerliga kvinnorna som utvecklade barnomsorgen.¹⁷ Utvandringen till Amerika under slutet av 1800- och början av 1900-talet innebar ett kvinnoöverskott, följden blev att många kvinnor inte kunde finna en lämplig äktenskapspartner.

Detta skapade speciellt problem i de borgerliga familjerna då kvinnorna där inte var fostrade till att arbeta i industrin, som de fattiga kvinnorna fick göra för att försörja sig. Behovet av att utveckla yrken och verksamhetsområden som passade dessa kvinnor uppstod. Det ansågs speciellt lämpligt för de borgerligt ogifta kvinnorna att arbeta med pedagogiskt och socialt arbete.¹⁸

Under slutet av 1800- och i början av 1900-talet när barnträdgårdsrörelsen växte fram fanns det en uppfattning om att kvinnan var moraliskt överlägsen. Det gällde framför allt kvinnorna i de borgerliga miljöerna. I många av uppfostringstexterna återopades:

”Den kvinnliga särarten, den speciella kvinnliga egenarten”¹⁹

En allmän uppfattning under denna tid var att kvinnor och män hade skilda anlag, förmågor och livsuppgifter. Yrket könsmärktes tidigt som kvinnligt. Detta var en del av dåtidens konstruktion av kvinnlighet, att fostra, vårda och ta hand om barn. På så sätt knöts yrket och yrkeskulturen hårt till en konstruerad kvinnlighet. Barnträdgårdsledarinnans uppgifter beskrevs av dess pionjärer som:

”Det bästa yrket för en kvinna”²⁰

¹⁷ Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 25

¹⁸ Vallberg Roth Ann-Christine: *Samhällssyn – Kunskapssyn – Barnsyn Komplement till De yngre barnens lärdoms historia lärdoms historia* 2002

¹⁹ Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 73

²⁰ Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 73

Barnträdgårdsledarinnan kunde i sitt yrke använda sig av egenskaper som ansågs naturliga för en kvinna vid den här tiden, som identitet, helhet, närhet, emotionalitet och sammanhang. Här skapades en kvinnlig frizon där de kunde utveckla uppgifter som efterhand blev till yrken och professioner. Med en klar utestängning av det andra könet.

Barnträdgårdsledarinnans yrke utgjorde en speciell form av kvinnlighet.²¹ Begreppet kall användes vid den här tiden. Det innebar förutom att arbetet var underbetalt också frågan om den egna lämpligheten.

Maria Moberg menade att det var det moderliga sinnet som var det mest väsentliga för yrkesrollen och för att kunna fostra barnen.²² Frågan om lämplighet har kraftigt lyfts fram under hela förskollärayrkets historia.²³

4:4 Barnträdgård och barnkrubba utvecklas

Både barnträdgården och barnkrubban drev såväl heltid som deltidssorg. De två modellerna kom att utvecklas mera åtskilt. Under 1900-talets mitt var diskussionerna livliga kring lekskolan, (gamla barnträdgården) och daghemmen, (gamla barnkrubban). Här ställdes barnets behov mot moderns rätt att arbeta mot varandra. Under 1940- och 1950-talen prioriterades barnets behov. Många var kritiska mot daghemmen, som allmänt ansågs vara olämpliga för barnen. Barnkrubban hade inte tillkommit för barnens skull utan dess tillkomst berodde i huvudsak på att mödrarna började arbeta utanför hemmet i industrierna. Barnkrubborna fungerade mer som en slags förvaring av barnen medan däremot barnträdgårdarna lyfte fram barnet som ett unikt väsen, som krävde vård och goda utvecklingsbetingelser.²⁴ Barnträdgårdens verksamheten hade en viktig social uppgift och skulle vara öppen för alla barn. Fram till 1970-talet var det mycket ovanligt att barn var på daghem. Det fanns en stark mor-barn, hem ideologi i den tidens samhälle. Förskolan utvecklas så småningom till att bli en integrerad del av samhällets uppbyggnad och förskolan uppgraderas till att bli en rättighet för alla barn i en eller annan form.

²¹ Tallberg Broman Ingegerd: *Pedagogiskt arbete och kön*, 2002 s 52

²² Lärarförbundet: *Genus, jämställdhet, värdegrund*, 2000 s 19

²³ Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 56

²⁴ Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*. 1995 s 21

4:5 Förskolans utbyggnad

Institutionerna drevs som jag nämnt tidigare av medel från privatpersoner, föreningar, gåvor och kommunen.

Detta innebar en ekonomisk otrygghet men också en viss självständighet att utforma sin verksamhet.

I takt med att institutionerna kommunaliseras under åren från 1941 då 7 % var i kommunal regi till 1970 då andelen uppgick till 96 % ökade den ekonomiska tryggheten.²⁵ Det uppkom istället nya problem. Det infördes nya regler, blanketter, kontroller och inspektioner. Den kvinnokultur som tidigare varit så självklar stod inför en ny verklighet. Tjänstemännen i kommunerna var dåligt insatta i verksamheterna. Den nya situation som uppkom kan beskrivas som en konflikt mellan en manlig (tjänstemännens) och en kvinnlig (barntädgårdslärarinnornas, förskollärarnas) värld och erfarenheter.²⁶

Det skedde i stort sätt ingen utveckling av antalet daghemsplatser under 1950-talet.

Däremot satsades det mera på deltidsförskolan (lekskolan), som byggdes ut under denna period då mödrarna i huvudsak var hemarbetande. De daghem som fanns låg främst i storstäderna. 1973 kom en lag som gav alla barn rätt till en plats i deltidsförskolan fr o m höstterminen då de fyllde sex år. Det gällde även barn som av olika skäl behövde plats innan de fyllt sex år. 1977 ersattes den gamla lagen om allmän förskola av en ny lag om barnomsorg, som även omfattade barn i de lägre åldrarna. Under 1980-talet byggdes antalet platser i barnomsorgen ut kraftigt. Medan 1990-talet blev ett decennium präglat av stora kvalitativa förändringar med bl.a införandet av en *Läroplan för förskolan*, Lpfö 98. Den tidigare deltidsförskolan bildade nu en egen skolform och fick benämningen förskoleklass. Istället för daghem användes nu begreppet förskola.

Frågor rörande förskolan kommer i fortsättningen att ligga på Skolverkets bord. Ansvaret för förskolan har därmed flyttats från Socialstyrelsen till Skolverket. Skolan och förskolan har fr.o.m. 1998 samma huvudman.²⁷

²⁵ Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 133

²⁶ Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 132

²⁷ Richardson Gunnar: *Svensk utbildningshistoria*, 1999 s 118

4:6 Utbildning

Den första generationen barnträdgårdslärarinnor fick sin utbildning vid de privata seminarierna. Dessa präglades starkt av Frøbels pedagogik men hade samtidigt sin egen identitet och inriktning. På seminarieutbildningen tog man fasta på det som ansågs vara den kvinnliga uppgiften d v s den kvinnliga elevens kunnande och lämplighet.

Utbildningarna kunde i hög grad påverka utformningen av den socialpedagogiska verksamhetens mål, innehåll och organisation.

I dagens samhälle utformas styrdokumentet för förskolan av staten. Under 1900- talets första hälft var det vid seminarierna som verksamhetens innehåll och organisation skissades upp. Till en början ansågs utbildningen vara en lämplig förberedelse inför äktenskapet. Eftersom seminarierna var avgiftsbelagda kom eleverna främst från borgarklassen. Det fanns en förhoppning från föräldrarnas sida att deras döttrar genom utbildningen på seminariet skulle förberedas inför ett framtida familjeliv. Det var inte tal om att utbildningen i första hand skulle leda till ett yrke.²⁸

Ellen Moberg en av förskolans pionjärer formulerade sig på följande sätt i ett föredrag 1920:

"Om man vill ha en person att sköta sina höns, sina grisar, ja sina maskiner-icke nöjer man sig då med den som inte alls förstå den saken. Men människobarnet!"²⁹

Diskussionerna kring nödvändigheten av att utbilda kvinnor i det nya yrket var livliga under 1900- talets första decennier. Behövdes verkligen utbildning för en så naturlig syssla? Kunde inte kvinnorna detta hantverk utan någon skolning?

Att ta hand om barn ansågs vara en uppgift som passade väl in på den kvinnliga särartstanken i dåtidens samhälle. Men det fanns ytterligare en anledning till att samhället ställde sig tveksamma till att utbilda kvinnorna inom förskoleområdet och det var att de verksamheter som utbildningen ledde till kunde stimulera kvinnornas successiva emancipation.

Det fanns en oro för att verksamheterna (barnträdgårdar, barnstugor, förskolor) skulle bidra till familjens upplösning. Det skulle kunna bli ett hot mot hemmet och familjen. Detta bidrog till att den statsunderstödda förskollärarytbildningens utveckling försvårades.³⁰

²⁸ Tallberg Broma Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 47

²⁹ Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 45

³⁰ Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 45

Under 1930- talet fick de Fröbelinspirerade seminarierna utstå skarp kritik, främst för att de hade spelat ut sin roll. Seminarierna ansågs representera den gamla tiden där tankar och handlingar styrdes av tro och traditionalism. Det blåste nya vindar i Sverige och en av representanterna för det moderna samhällets uppbyggnad var Alva Myrdal. I det moderna samhället fanns en stark tro på vetenskapen.³¹

Det var också Myrdal som introducerade nya institutioner. Storbarnkammaren och Social-Pedagogiska Seminariet i Stockholm var hennes verk. Hennes engagemang i utvecklandet av förskolan var av stor betydelse för vårt land.

Den könade arbetsdelningen inom förskoleområdet har varit konsekvent och tydlig under hela yrkets historia. Det ansågs som en självklarhet att eleverna var kvinnor. Före 1950 var det otänkbart att en man skulle utbilda sig till barnträdgårdsledarinna. Men under 1950- och 1960- talen öppnas utbildningarna och arbetsfältet även för männen. 1955 ändrades yrkesbeteckningen från ledarinna och lärarinna till förskollärare. Det räknades dock fortfarande som ett kvinnligt yrke med dess kvinnliga kultur och symboler.³² 1956 anordnades en konferens i Paris med syfte att utarbeta lämpliga krav på blivande förskollärare. Där gjordes följande uttalande:

*”Förskoleundervisningen är dock inte ett yrke för män”.*³³

Däremot kom man på konferensen fram till följande lämpliga krav:

*”Förutom kvinnligt kön - en god fysisk hälsa, värme och godhet, förmåga till personlig och social gemenskap, sinne för humor och ett tilltalade yttre!”*³⁴

I tidningen Barnträdgården (1947) uttryckte man sig på följande sätt när det gällde bristen på förskollärare:

”Det behövs en djupare förståelse för att det här inte är fråga om någon sorts exklusiv utbildning för en liten grupp människor.

³¹ Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 62

³² Tallberg Broman Ingegerd: *Pedagogiskt arbete och kön*, 2002 s 54

³³ Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 53

³⁴ Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 53

Det är fråga om vida allvarligare ting-att äntligen förstå att det är med de små barnen vi måste börja om de över huvud taget skall lära sig att hoppas på en framtid”³⁵

Under slutet av 1950-talet rådde det fortfarande stor brist på förskollärare och myndigheterna påpekade att utbildningen måste öka.

Förskolläraryrket byggdes kraftigt ut under 1960-talet. Under åren från 1948 till 1971 ökade antalet elever vid seminarierna med ca 2000 personer.³⁶ Beslut om att kvotera in männen på förskolläraryrket togs 1970 och ansågs nödvändig för att påskynda processen med utjämning mellan könen. Projektet fortgick i fem år och andelen manliga sökande var som mest 11% 1974³⁷. Samtidigt fanns det en rädsla för att männen skulle uppfattas som bättre förskollärare än kvinnorna. 1962 beslutade Sveriges riksdag att det första statliga seminariet skulle inrättas i Malmö under kommande budgetår. Det bestämdes också att Skolöverstyrelsen skulle ta över tillsynsansvaret över seminarierna.

Det är också under första hälften av 1960- talet som förskoleseminarierna får utarbetat ett gemensamt mål och anvisningar om innehåll och organisation.³⁸

4:7 En kort sammanfattning av förskolans historia.

Förskolläraryrket konstruerades för borgarklassens kvinnor och benämndes, som det bästa yrket för en kvinna.

Under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet ansågs kvinnan vara överlägsen mannen i att fostra och vårda de yngsta barnen. Förskolläraryrket könsmärktes tidigt som kvinnligt och begreppet kall användes ofta i dessa sammanhang. Vikten av att förskolläraren skulle besitta speciella kvinnliga egenskaper som närhet, helhet och emotionalitet har följt yrket genom hela dess historia. Fram till slutet av 1940-talet var det otänkbart att män skulle utbilda sig till barnträdgårdsledarinna/lärlarinna (förskollärare). Under 1950-60 talet öppnades utbildningarna även för män, men yrket betraktades fortfarande som kvinnligt.

Barnträdgårdarna (förskolorna) drevs med hjälp av medel från privatpersoner och genom insamlingar.

³⁵ Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 65

³⁶ Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 65

³⁷ Havung Margareta, *Anpassning till rådande ordning*, 2000, s 33,34

³⁸ Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 129, 130

Under 1940-talet började institutionerna kommunaliseras och fortsatte fram till 1970-talet då nästan alla var i kommunalregi. Detta innebar att förskolornas ekonomi inte längre var beroende av filantropiska medel.

Under 1980-talet byggdes barnomsorgen ut rejält, antalet platser fördubblades. 1990-talet karaktiseras av att det startas upp barnomsorg i både privat regi och föräldrakooperativ.

Sexåringarna flyttas över till skolan i s.k. förskoleklasser och förskolan fick en egen läroplan Lpfö 98. Något som också fått stor betydelse för förskolan och förskolläraryrket är att förskolan och skolan numera lyder under samma huvudman nämligen skolverket.

5. Teoriavsnitt

5:1 Forskningsgenomgång

Det sker en hel del forskning i frågor som rör genus och jämställdhet i vårt land. Etnologen och mansforskaren Marie Nordbergs avhandling *”Män i kvinnoyrken-jämställdhetens spjutspetsar* utkom i höst. Nordberg har undersökt hur jämställdhetsbegreppet förenas med föreställningar om manlighet i några kvinnodominerade yrken däribland förskolan.³⁹ I Nordbergs avhandling framgår det att förskolan är den minst jämställda arbetsplatsen av de som ingått i hennes undersökning.

I förskolan har man diskuterat kön och att man måste få in män pga den kvinnodominans som råder där. Behovet av manliga förebilder och att männen ska tillföra något annat i egenskap av att vara just man har varit dominerande. Männen har förväntats tillföra något annat i egenskap av man. Nordberg beskriver också hur kvinnorna drar sig undan manligt kodade arbetsuppgifter och låter männen som arbetar på förskolan sköta dem trots att de tidigare gjort de sysslorna själva innan mannen/männen anställdes.

Margareta Havung universitetslektor i pedagogik vid Högskolan i Kalmar utkom 2000 med sin avhandling *”Anpassning till rådande ordning. En studie av manliga förskollärare i förskoleverksamhet”*. Syftet med hennes avhandling är att beskriva och analysera manliga förskollärares arbete som underrepresenterat kön i förskolans dagliga verksamhet.⁴⁰ Havungs slutsats är att förskolan håller på att förändras.

³⁹ Nordberg Marie, *Jämställdhetens spjutspets? Manliga arbetstagare i kvinnoyrken, jämställdhet, maskulinitet, feminitet och heteronormativitet*, 2005

⁴⁰ Havung Margareta, *Anpassning till rådande ordning. En studie av manliga förskollärare i förskoleverksamhet*, 2000.

Förändringen går dock mycket långsamt pga det traditionella könsmonster som finns i förskolan. Detta mönster anger normer och regler för hur arbetet på förskolan ska bedrivas. Havung menar vidare att det inte finns något som tyder på att verksamheten i förskolan påverkas i någon högre grad av de män som arbetar i där.

Målsättningen för projectet ”*Man och fröken*”. Om män i förskola/skola, som startade 2003 och avslutades 2005 var att fler män ska söka sig till förskolan/skolan och att de män som redan arbetar där ska stanna kvar. Man vill även att projectet på lite längre sikt ska bidra till att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden. Projectet har genomförts mellan Mirah film och GR Utbildning.⁴¹ Inom projektet har det producerats två filmer *Man och Fröken* och *Inte bara tanter*. Ett handledarmaterial har tagits fram och distribuerats tillsammans med filmen *Man och Fröken*. Det har ordnats nätverksträffar och representanter för projektet har deltagit under gymnasiedagarna på Svenska mässan i Göteborg. Grundskolor och gymnasieskolor i Göteborgsregionen har fått besök av ambassadörer för yrket. Verksamhetschefer i Göteborgsregionen har deltagit i seminariet *Män i förskolan*.

2003 tillsatte förskoleminister Lena Hallengren en delegation för jämställdhet i förskolan. Delegationen utkom i år med sitt delbetänkande ”*Den könade förskolan*”. Hela rapporten väntas bli färdig under våren 2006.

Delegationen har flera olika uppdrag. Ett av uppdragen är att kartlägga varför så få män jobbar inom förskolan.⁴² I delegationens delbetänkande framkommer det, att för att få männen att söka sig till förskolan måste den bli en jämställd arbetsplats för både män och kvinnor. En arbetsplats där män och kvinnor inte sorteras in efter vilket kön de tillhör utan bemöts utifrån sin roll som professionella förskollärare.

5:2 Tidigare examensarbeten

Det har tidigare skrivits en del examensarbeten i ämnet, män i förskola och skola.

Johnny Rundberg & Mikael Westberg skrev ht 2004 ett arbete om männen i skolan. ”*Olika kön-Samma mål*” Deras uppsats handlar om varför det är så få manliga sökande till grundskollärarytbildningen och verksamma lärare i Sverige.

⁴¹ Projektet *Man och Fröken*, Göteborg 2005

⁴² Delegationen för jämställdhet i förskolan, *Den könade förskolan*, 2004

De förklarar också vad det är som ligger bakom det faktum att de manliga lärarna i grundskolans tidigare år är i minoritet. Rundberg och Westberg kommer till den slutsatsen att det krävs en attitydförändring till läraryrket för att få männen att söka till lärarutbildningen med inriktning mot de yngre åldrarna. De pekar också på vikten av män och kvinnors lika värde. Att vi bör uppmärksamma individerna och inte fokusera på vilket kön de tillhör. Skillnaden mellan mitt arbete och deras är att de behandlar frågan om varför det är så få män i grundskolans tidigare år, medan jag fokuserar på den kvinnliga dominansen i förskolan.

5:3 Litteraturteorier

I början av 1990-talet lanserade pedagogikprofessor Gunilla Dalberg uttrycket förskolläraren som *den ställföreträdande modern*. Då hade förskollärare svårt att acceptera uttrycket men har idag blivit mer medvetna om att den här aspekten fortfarande finns inbyggd i yrkesrollen. Hillevi Lenz Taguchi talar hellre om den *professionella modern*.⁴³ Med sin blandning av moderlig ömhet och professionell pedagogisk ledning är den svenska förskollärarens yrkesroll unik.

Sverige har idag en av Europas mest könssegregerade arbetsmarknader.

Det kan enligt etnolog och mansforskaren Marie Nordberg bero på att arbetsmarknaden är uppdelad i två grupper. En grupp med män och en grupp med kvinnor efter deras könsspecifika egenskaper. Detta kan enligt Nordberg ha lett till ett särartstänkande. Vissa yrken betraktas som typiskt kvinnliga och andra som typiskt manliga p.g.a., den köns-polarisering som råder i vårt samhälle. Föreställningar som dessa är djupt rotade hos människor och är enligt Nordberg svåra att rucka på.⁴⁴

Särartstanken är ingalunda något nytt fenomen. Redan under första hälften av 1900-talet könsmärktes förskolläraryrket (den tidens barnträdgårdsledarinna), som ett yrke särskilt lämpligt för kvinnor.⁴⁵ Det var enligt Ingegerd Tallberg Broman en del av den tidens konstruktion av kvinnlighet, att fostra och vårda.

⁴³Läraryrket, *Genus, jämställdhet, värdegrund 2000* s 19

⁴⁴ <http://www.jamombud.se/jamsides2/dagensjamstalld.asp>

⁴⁵ Tallberg Broman Ingegerd, *Pedagogiskt arbete och kön*, 2002 s 51

Förskolan har utvecklats av kvinnor och deras egenskaper ansågs nödvändiga för yrket. Därigenom fick yrket en kvinnlig identitet och det har under hela 1900-talet fungerat som ”*en könsmässig stängningsprincip*”.⁴⁶

Nordberg nämner i sin artikel ytterligare en orsak till att den svenska arbetsmarknaden är så könssegregerad. Hon anser att det kan bero på att när kvinnorna skulle gå ut i förvärvslivet, skapades speciella yrken för dem.

Det var den offentliga sektorn som konkurrerade om de kvinnliga arbetstagarna genom att erbjuda deltidsarbeten inom traditionellt kvinnliga områden som t.ex. omsorg om barnen. Arbetsuppgifter som kvinnorna tidigare skött i hemmet flyttades nu ut i den offentliga sektorn. Dessa uppgifter har fortsatt att främst bli sysslor för kvinnor.⁴⁷

Ordförande i Delegationen för jämställdhet i förskolan Anna Ekström, anger i en artikel i Dagens Nyheters nätupplaga en rad olika skäl till att så få män arbetar i förskolan.⁴⁸ Ekström menar att den pedofildebatt som pågick som mest under slutet av 1990-talet gjorde att många män lämnade förskolan. Många manliga barnskötare och förskollärare kände sig ifrågasatta. Högljudda argument att män som arbetar med barn nog måste vara lite avvikande hördes mer än någonsin. Ekström menar vidare att det låga löneläget, som ofta anges som ett skäl till att män inte vill arbeta i kvinnodominerade yrken inte riktigt är hela sanningen. Det låga löneläget gäller enligt henne även i yrken med betydligt högre andel manliga anställda.

I Nordbergs avhandling går det att läsa följande citat:

”*En riktig man jobbar heltid, tjänar bra och försörjer sin familj*”⁴⁹

Genom att intervjua manliga förskollärare har Nordberg fått ta del av deras åsikter kring det som vi i dagligt tal kallar försörjningsbördan. Av hennes undersökning framgår det att yngre manliga förskollärare inte lägger så stor vikt vid lönen ”*pengar är inte allt*” menar de, som de något äldre manliga förskollärarna gör. Det var också den relativt låga lönen som låg till grund för att en del manliga förskollärare faktiskt funderat på att lämna förskolan trots att de trivdes bra där. Det är fortfarande mannen som anses som huvudförsörjare i vårt samhälle idag även om det går att utläsa en liten förändring.

⁴⁶ Tallberg Broman Ingegerd, *Perspektiv på förskolans historia*, 1995 s 75

⁴⁷ <http://www.jamombud.se/jamsides2/dagensjamstalld.asp>

⁴⁸ <http://dn.se/DNet/Classic/article/0/jsp/print.jsp?&a=35085>

⁴⁹ Nordberg Marie, *Jämställdhetens spjutspets*, 2005, s 186

Marie Nordberg tar i sin avhandling, *Jämställdhetens spjutspets* även upp lönenivån som ett skäl till att så få män väljer ett så kvinnodominerat yrke som förskollärare.

Hon menar dock att det kan finnas ytterligare skäl, nämligen den feminiserade miljön i förskolan. En miljö som enligt henne pekats ut, som ett problem för både manliga arbetstagare och pojkar.⁵⁰

Ytterligare ett skäl till att förskolan är en kvinnodominerad arbetsplats kan enligt Ekström bero på resonemanget om att män behövs i förskolan i egenskap av att vara just man. Det kan i sig verka avskräckande eftersom männen hela tiden förväntas vara något annat än pedagoger. Det kan enligt henne inte vara särskilt lockande att gå in i ett yrke där kön så starkt begränsar yrkesrollen.⁵¹

Nordberg beskriver liksom Ekström männens betydelse i egenskap av att vara just man. I hennes avhandling beskrivs mannen i förskolan som en ”Clint Eastwood med disktrasa i näven” Det är viktigt att den moderna mannen står för de manliga perspektiven men han ska dessutom bejaka och värdera de kvinnligt kodade sysslorna som värdefulla. Samtidigt får han inte närma sig det som anses feminint för då finns det risk för att han stämplas som ”fjolla”⁵²

Författarna till boken, *Det sociala landskapet* beskriver liksom Nordberg en könsuppdelad organisation. De menar att könsuppdelningen t.ex. i yrkeslivet och vid val av utbildning ofta förklaras med de skillnader i mäns och kvinnors egenskaper, värden och attityder. Detta beror i sin tur på omgivningens skilda krav och förväntningar på pojkar och flickor. De menar vidare att normer och beteendemönster dock inte är givna en gång för alla utan kan förändras genom mänsklig handling.⁵³

Margareta Havung beskriver i sin avhandling, *Anpassning till rådande ordning* den förskolekultur som så starkt präglade den svenska förskolan genom åren. Hon menar att förskolan präglades av det tankesätt som kvinnorna representerade där omsorg som ett kvinnoområde fått ta stor plats.

⁵⁰ Nordberg Marie, *Jämställdhetens spjutspets*, 2005, s 12

⁵¹ <http://www.dn.se/DNet/road/classic/article/0/jsp/print.jsp?a=35085>

⁵² Nordberg Marie, *Jämställdhetens spjutspets*, 2005, s 91

⁵³ Ahme Göran & Roman Christine & Franzén Mats, *Det sociala landskapet*, 1996, s76

De erfarenheter, värderingar och kunskaper som kvinnorna representerat har satt avtryck i verksamheten. Det har i sin tur lett till att en speciell kulturform utvecklats.⁵⁴

Det finns enligt Havung ett slags kontrakt mellan könen, ett genuskontrakt. Detta kontrakt menar hon har sitt ursprung i det som skrevs för borgarklassens kvinnor under 1800-talet utifrån de könsrollsideologier som rådde vid den tiden. Förskolan har präglats av den starka tradition av kvinnors arbete i utbildning och praktisk verksamhet p.g.a., denna har kontraktet burits upp. I genuskontraktet finns ett särartstänkande.

Det innebär att kvinnor är de som bäst utför verksamhet med små barn helt i enlighet med den kulturellt nedärvda överenskommelsen som finns i samhället. Det betyder i sin tur att männen förväntas arbeta med något annat. Där relationen mellan man och kvinna skapar en könsordning. Det finns en osynlig relation, en slags kulturellt nedärvd överenskommelse. Kvinnorna håller sig till sin del av kontraktet när de väljer att arbeta inom ett kvinnligt könsmärkt område. Havung beskriver vidare hur kvinnor som håller sig till genuskontraktet kan åtnjuta makt. Som exempel anger hon förskolan som ett område där kvinnomakt kan finnas. Det kan vara av stor betydelse för kvinnorna att få behålla makten i en verksamhet, som tillhört dem i över hundra år. Och där den kvinnliga normen skulle kunna överordnas den manliga, som annars brukar anges som den normala och allmängiltiga.⁵⁵

6. Resultatavsnitt

6:1 Presentation av informanterna

Jag börjar med att presentera de personer jag intervjuat. Personerna framträder under fingerat namn.

Ulla är kring 50 år och arbetar som utvecklingsledare i kultur och utbildningsnämnden i en skånsk kommun. Hon är utbildad socionom och har även läst 50 p pedagogik. Ulla har arbetat med förskolefrågor sedan 1977.

Anton är i 30- års åldern och är utbildad förskollärare. Han har arbetat i drygt 10 år på ganska många olika förskolor. Anton arbetar just nu på en småbarnsavdelning med barn från 1-3 år.

⁵⁴ Havung Margareta; *Anpassning till rådande ordning*, 2000, s 49

⁵⁵ Havung Margareta; *Anpassning till rådande ordning*, 2000, s 56

Bitte, utbildad förskollärare i 30 –års åldern. Bitte arbetar nu på en avdelning med barn i åldrarna 3-5 år. Hon gick sin utbildning i början av 1990- talet. Bitte har arbetat på två olika förskolor under årens lopp.

Siv är snart 50 år och har arbetat som förskollärare i drygt 25 år. Hon arbetar med barn i åldrarna 3-5 år. Siv har i huvudsak arbetat på en och samma förskola under hela sin yrkeskarriär.

Rolf 40- årig förskollärare, som förutom sin förskolläraryrkesutbildning även är utbildad i byggbranschen och inom telefonin. Han gick sin förskolläraryrkesutbildning på 70-talet och har arbetat på några olika förskolor. Rolf har även under en period arbetat inom industrin.

Sabina är en 25 årig förskollärare, som endast arbetat i drygt ett halvt år. Hon avslutade sin utbildning jan 2005. Hon arbetar på en avdelning med barn i åldrarna 1-3 år.

Mats har arbetat som förskollärare i ca 2,5 år. Han har arbetat på två olika förskolor, i huvudsak med de lite yngre barnen. Mats kan mycket väl tänka sig att arbeta i den privata sektorn om rätt tillfälle skulle dyka upp.

6:2 Intervjuerna

Av vilken anledning valde du att utbilda dig till förskollärare?

Nästan alla de förskollärare jag intervjuade sa att de valt utbildningen för att de var barnkära och tyckte att jobbet verkade kul och spännande. Siv uttryckte sig på följande sätt:

”Tänk att få arbeta med barn som är det roligaste som finns och dessutom få betalt för det. Det var innan jag förstod vad min lön skulle räcka till”

För Sabina var dock inte förskolläraryrket något som hon hade funderat på förrän hon träffade sin sambo som hade barn. Hon sommarjobbade dessutom på en förskola och tyckte att det var mysigt.

”Jag hade flera barn runt kring mig och upptäckte att jag trivdes jättebra med barn”

För Antons del var han mera inriktad på att utbilda sig till högstadielärare från början.

Men genom att han gjort vapenfritjänst på en förskolan upptäckte han att förskolans kunsskapssyn överensstämde med hans egen. Och därför ändrades hans inriktning istället mot just förskolläraryrket. Hans yrkesval var väl som han själv uttryckte det:

”En kombination av dels positiva egna erfarenheter och dels slumpen”

Anton nämner också att han själv gått på ”dagis” och ”fritids” och att han enbart har positiva minnen från den tiden. Han tror att det kanske också påverkade honom till att vilja arbeta i förskolan.

För Rolfs del var det inte något självklart val från början. Han utbildade sig först till telereperatör därefter gick han som plåtslagarlärling, men det fanns inga jobb att få i dessa branscher. Då valde han att utbilda sig till förskollärare där han visste att han skulle få jobb.

”Jag är uppvuxen med en mamma som varit dagbarnvårdare i alla tider, så jag är van att umgås med barn”

Bitte uttrycker sig på följande sätt: *”Jag kände att jag ville läsa till förskollärare. Tyckte att det verkade spännande”*

När Bitte gick i årskurs nio valde hon att praoa på en förskola. Då upptäckte hon hur roligt och inspirerande det var att arbeta med barn.

Bitte ville arbeta inom barnomsorgen och sökte först till barn och fritids på gymnasiet men kom inte in där. Hon gick därför en annan gymnasielinje. Efter gymnasiet sökte hon till förskolläraryrket och kom in. Bitte lockades av de varierande arbetsuppgifterna på förskolan, ingen dag är den andra lik. Den stora frihet som du har som förskollärare, att forma innehållet i arbetet lockade också. Ytterligare en anledning till hennes yrkesval var arbetstiderna, inga helger, inga sena kvällar.

Mats har alltid velat arbeta med de små barnen i förskolan. Hans mamma är lärare men han ville absolut inte arbeta i skolan utan har hela tiden varit inställd på att arbeta som förskollärare i förskolan.

” Jag tycker att det är roligast med de små barnen, de är allra viktigast.

Det händer så mycket i barnens utveckling under de första åren, som gör att det blir intressant att arbeta med dem”

Mats har också under sin korta yrkeskarriär i huvudsak arbetat med de yngsta barnen i förskolan.

Vad ansåg din omgivning om ditt val av yrke?

Anton gör följande kommentar.

”För min del var det inte några speciella kommentarer. Nån kanske, lite klapp och klang sådär. Men man driver lite med det själv också”

Sabina uttrycker sig på följande sätt:

”Jag kan tänka mig att de som kände mig under grundskolan hade nog tyckt att mitt yrkesval varit märkligt därför att jag var mycket osäker i skolan. Det är mycket utbildningens förtjänst att jag utvecklats som person”

Både Siv och Bittes familj och vänner tyckte att det var ett bra yrkesval. Båda två uppger att föräldrarna tyckte att det var lite *fint* att gå på högskola. Ingen av deras föräldrar hade någon högre utbildning.

Rolf minns att han hade en del kompisar som kommenterade hans yrkesval med att han nu kunde ligga och sola på stranden när han var där med ”dagisbarnen”

Är förskollärarens arbetsuppgifter beroende av vilket kön du tillhör?

Enligt Mats och Anton finns det hos en del kvinnliga arbetskamrater förväntningar om att de i egenskap av män ska fixa alla tekniska prylar och fungera som en slags vaktmästare. Mats reflekterar över hur det var när han började på sin nuvarande arbetsplats:

”När jag kom hit tog jag på mig rollen som vaktmästare själv”

Rolf upplever inte att det finns några speciella förväntningar eller krav i förskolläraryrollen.

” Vi gör det vi är bra på. Nu råkar det vara så att jag är bra på att snickra men det är även min kvinnliga kollega. Vi gör det vi kan bäst så spelar det ingen roll om vi är man eller kvinna. Vi hjälps åt”

Sabina ger uttryck för att det finns olika förväntningar beroende på om du är man eller kvinna i förskolan. Hon uttrycker sig på följande sätt:

”Man har ju de gamla traditionella mönstren att männen busar och bygger kojor. Så är det lite grann. Jag själv hade nog också haft förväntningar på min manliga kollega att han skulle finnas i bygghörnan eller att han skulle spela fotboll”

Siv uttrycker följande: *”Här är det inga skillnader på våra arbetsuppgifter. Vi gör det som vi är bra på. Vi håller inte på att byta gardiner stup i kvarten. Vi är heller inte särskilt pyssliga. Alla på avdelningen har sina arbetsområden”*

Bitte menar att det kan finnas skillnader i arbetsuppgifterna. Men kan inte ge några specifika exempel då hon aldrig haft några manliga arbetskamrater.

Finns det några fördelar/nackdelar med att vara kvinna /man i förskolan?

Siv ger uttryck för att det kan finnas kvinnor i förskolan, som tycker att det är negativt med manliga arbetskamrater, som motarbetar dem. Hon anger också att det måste vara en fördel att vara man i kontakten med barnens pappor.

En fördel som Bitte ser är att männen är så populära hos barnen. Hon tror även att föräldrarna ser fördelar i att det finns män på förskolan och inte bara kvinnor. Fördelen av att vara kvinna i förskolan är att vi kvinnor förstår varandra. Kvinnorna behöver inte alltid prata om allt utan vet vad som ska göras och när, menar Bitte. Det kan vara besvärligt att få in män i förskolan, då de har en helt annan syn på vad som är viktigt, tror hon.

”Vi kvinnor har skapat en speciell kultur”

Bitte menar att männen inte alltid bryr sig om hur kvinnorna vill ha det, utan ”*kör sitt eget race*” som hon uttrycker det.

Sabina anser att det kan vara en nackdel att vara man i denna kvinnodominerade värld.

” Vi kvinnor gör på vårt sätt och tycker ibland att männen inte uppfyller de krav som vi har. Kvinnor och män har så olika sätt att se och göra saker på. Män kanske inte är lika organiserade som vi kvinnor ”

Anton upplever att det för det mesta bara är fördelar med att vara man i förskolan. Han upplever sig vara mycket uppskattad bland föräldrarna.

Mats kan skönja en viss fördel av att vara man i kontakten med barnens pappor. Även på föräldramötena kan han märka att en del pappor tycker det är bra att det finns en kille till.

Rolf uppfattar vissa fördelar med att vara man i förskolan. En fördel är att barnen lyssnar mera på honom än på hans kvinnliga kolleger. Vidare upplever han att en del föräldrar väljer att prata med honom istället för hans kvinnliga kolleger.

Finns det något som säger att kvinnor är mera lämpade att arbeta med barn än männen?

Det är endast vid två av intervjuerna som frågan kommer upp.

Bitte ger uttryck för att det kanske är medfött hos kvinnorna. Att omsorg om barnen ligger närmare kvinnorna än männen.

Sabina uttrycker sig på följande sätt:

” Det är först nu som jag kan känna att det är ok för en man att arbeta i förskolan ”

Sabina menar att om männen ska söka sig till förskolläraryrket måste våra attityder och värderingar förändras.

Attityderna till att män arbetar med små barn håller på att förändras men det tar tid, fortsätter hon. Sabina tror att förväntningarna på att män ska välja typiskt manliga yrken inte är så stora i dagens samhälle. Det var nog vanligare förr, avslutar hon.

Vad beror den kvinnliga dominansen i förskolan på?

Att arbeta som förskollärare i förskolan intresserar helt enkelt inte männen, menar Sabina. Under hennes utbildning framkom att en del män ansåg att det var för mycket omvårdnad i förskolan och att det inte gav så mycket att arbeta med små barn. Sabina tror vidare att tradition har stor betydelse i förskolan. Förskolläraryrket har av tradition varit ett yrke för kvinnor.

Mats ger uttryck för att det på en del förskolor kan finnas ett kvinnligt revirtänkande. Kvinnorna släpper helt enkelt inte in männen. De ser förskolläraryrket som ett kall och har flyttat ut hemmet till förskolan istället.

Anton menar också att förskolan har haft en fokusering på det hemlika, det lilla gulliga medelklasshemmet. Han tror dock att förskolan håller på att ta sig ur detta arv och att förskolläraryrket i allt högre grad professionaliseras.

Bitte menar att människors attityder till förskolan som en arbetsplats för kvinnor har betydelse.

” Jag tror att det är lite udda. Det är fortfarande så att folk nog tycker att man är konstig om man väljer förskolläraryrket som man” Hon fortsätter *” Vi kvinnor vill kanske att det ska vara på ett särskilt sätt. Vi vill ha ordning och reda och det ska inte komma och ändras någonting”*

Alla de förskollärare som deltagit i intervjuerna uppger den låga lönen som en grundläggande orsak till att förskolan domineras av kvinnor.

Bitte nämner försörjningsbördan som ett skäl till att männen kanske inte väljer förskolläraryrket.

Hon har i sin bekantskapskrets män som skulle kunna tänka sig att utbilda sig till förskollärare men eftersom de har familj anser de att lönen inte räcker till för att kunna försörja sin familj.

Mats är också bekant med resonemanget kring att mannen i familjen är den som bör tjäna mest.

I det manliganätverk som han igår har diskussionen om männen som huvudansvariga för familjeförsörjningen varit aktuell. En av de deltagande manliga förskollärarna har vid något tillfälle påpekat att hans fru tjänade mer än vad han själv gjorde.

Samtliga informanter anger också den pedofildebatt som figurerat i medierna under olika perioder, som ett skäl till att det arbetar så få manliga förskollärare i förskolan. Följden blir då att förskolan även fortsättningsvis domineras av kvinnor.

Pedofildebatten på förskolorna har skadat männen, menar Mats. Han har själv blivit starkt ifrågasatt i sin roll som manlig förskollärare i samband med pedofildebatten av en förälder.

Rolf har funderat mycket på vad pedofildebatten skulle kunna innebära för hans del.

”Diskussionen om att männen i förskolan inte skulle kunna vara ensamma med barnen och att vi inte skulle byta blöjor är ju helt befängd. Jag hade gått därifrån. Om man inte kan lita på sina kolleger kan man inte jobba ihop”

Anton har vid något tillfälle mött en viss misstänksamhet i sin egenskap av manlig förskollärare i samband med pedofildebatten. Han menar att det är viktigt att ha en dialog med föräldrarna. Om inte föräldrarna kan acceptera att det finns manliga förskollärare får de söka sig till förskolor där det bara arbetar kvinnor, anser han. Vi män måste kunna ta upp barnen i knät och trösta utan att bli beskyllda för sexuellaövergrepp. Anton menar att han alltid har känt ett stöd från arbetsgivarsidan när det gäller hans roll som manlig förskollärare i förskolan ända tills det som han uttrycker det.

”...blir något pedofilskriveri i tidningarna och då får de stora skälvan och går ut i tidningarna och pratar om att vi aldrig låter männen vara ensamma med barnen.

Men tack för det! Vi vet ju alla hur verkligheten ser ut med sjukdom och vikarier. Män är ensamma med barnen”

Vad tror du behövs för att männen ska välja förskolläraryrket och förskolan som arbetsplats?

Samtliga intervjupersoner utom Sabina menar att om männen ska välja förskolläraryrket och förskolan som arbetsplats måste det till en rejäl höjning av lönen. Vidare måste också yrkets status uppgraderas. Sabina medger att hon aldrig tänkt att lönen skulle ha någon betydelse när männen väljer eller inte väljer förskolan som arbetsplats.

Siv och Mats påpekar särskilt att attityden till att arbeta med människor måste förändras.

Mats” Det måste bli viktigt att arbeta med barn. Det kan inte bara vara viktigt att jobba i yrken som kräver slips och kostym”

Nätverk för de män som arbetar i förskolan lyfts särskilt fram av Anton och Mats. De anser båda att om det finns manliga nätverk på en förskola eller i den aktuella kommunen kan det ha betydelse för att männen ska söka sig dit men även att de på sikt stannar kvar och blir fler.

Bitte tror att det måste till något ovanligare grepp för att männen ska finna förskolan, som en attraktiv arbetsplats. Hon tycker att högskolan borde satsa mera på reklam för att göra förskolläraryrket mera attraktivt för män. Hon jämför med polismyndigheten som mera offensivt genom tvreklam går ut med att man söker kvinnor till utbildningarna. Det är dags att samhället använder sig av de medier ungdomarna använder, reklam för yrket är en väg, tror Bitte.

Vad gör arbetsgivaren för att få få in fler män i förskolan?

Ulla menar att de från kommunens sida inte varit särskilt aktiva när det gäller att få fler män till förskolan. Under en period funderade de på att starta ett nätverk för manliga förskollärare och barnskötare. De vill anställa utbildad personal, men då måste högskolorna förse oss med det, menar Ulla. I nuläget är det väldigt få män som väljer förskolläraryrket. Ulla menar också att den kvinnliga dominansen på förskolorna beror på att det inte alltid är rätt män som söker tjänsterna.

”Vi kan inte anställa personen bara för att det är en man.”

Ulla kan tänka sig att kommunen skulle kunna agera kraftfullare när det gäller att informera ungdomar om förskolläraryrket. Hon tror att det handlar om samhällstruktur och attityder och värderingar hos oss alla.

För att det ska kunna ske en förändring av den nu rådande kvinnodominansen ute på våra förskolor tror hon att det kanske skulle behöva vidtas åtgärder i form av lagstiftning. Som exempel anger hon en kvotering av föräldraförsäkringen, som hon på sikt tror kanske skulle kunna innebära att fler män blir intresserade av att arbeta i förskolan. Ibland kan det vara bra att lagstifta för att ligga före opinionen, menar Ulla.

Det är frivilligt från kommunens sida att skriva i en platsannons att man gärna ser manliga sökanden men inte ett måste.

”Jag tror också att det är så här lite grann att man är lite rädd för att i platsannonserna skriva att man gärna ser manliga sökanden därför att man tror att man binder upp sig. Är det t.ex. bara en manlig sökande och att den här personen inte är lämplig känner man sig tvungen att ta den”

7. Analys

Att förskolläraryrket skulle vara ett yrke speciellt för kvinnor ger två av de kvinnliga förskollärarna uttryck för. Den syn på förskolläraren som den professionella modern, som nämns i Lärarförbundets: *Genus, jämställdhet, värdegrund* tar Sabina och Bitte upp i sina resonemang. Bitte ger uttryck för att omsorg om barnen kan vara medfött och att det är ett område som ligger närmare kvinnorna. Detta stämmer ganska väl in på den särartstanke som Tallberg Broman, Havung och Nordberg också beskriver. Sabina menar att förskolläraryrket traditionellt varit ett yrke för kvinnor. Hon har haft svårt att se män arbeta som förskollärare. Tallberg Broman beskriver förskolläraryrket som *”Det bästa yrket för en kvinna”* och konstruerades under tidigt 1900-tal, som ett yrke endast för ogifta kvinnor ur borgarklassen.

Frågan om lämplighet har länge varit en av grundpelarna i förskolläraryrkets historia.

Under min intervju med den kommunala tjänsteman som ingått i min undersökning framkommer det att även hon lägger stor vikt vid personlig lämplighet.

Ulla menar att man från arbetsgivarsidan undviker annonser där man skriver att arbetsgivaren gärna ser manliga sökande.

Det beror tror hon på att om det bara är en manlig sökande och den här personen inte är lämplig skulle man känna sig tvungen att ta honom ändå. Vad Ulla avser med uttrycket lämplig framgår inte av intervjun.

Männen i min undersökning nämner inte något som skulle kunna tyda på att de anser att förskolläraryrket skulle vara särskilt lämpat för kvinnor. Deras yrkesval har i huvudsak baserats på glädjen i att få arbeta med barn. De manliga förskollärarna har också uppgett att de haft nära anknytning till yrken som traditionellt förknippas med kvinnor, då deras mödrar varit verksamma som dagbarnvårdare och lärare. Ytterligare en av männen beskriver sina egna positiva erfarenheter från förskoletiden, som i sin tur påverkat honom i hans yrkesval.

Ekström tar i sin artikel upp resonemanget om att män behövs i förskolan för att de är just män. Med typiskt ”manliga” egenskaper. Detta i sin tur skulle innebära att kvinnorna förväntar sig att männen ska göra saker som är typiskt ”manliga”. I min undersökning framgår det att Mats och Anton känt av förväntningar från sina kvinnliga arbetskamrater. Det har då främst gällt vaktmästarsysslor och att ordna så att tekniken fungerar. Men även Sabina säger sig ha förväntningar på framtida manliga kolleger. Hon hoppas att de kan utföra lite mer ”manliga” sysselsättningar som t.ex. att bygga kojor och att spela fotboll med barnen. Bitte medger att även om hon inte haft några manliga kolleger så kan en manlig kollega innebära att hon förväntar sig att han ska ordna upp saker i egenskap av man. Bitte anyder också att föräldrarna på förskolan uppskattar om det finns en man där. Hon förtydligar dock inte vad hon menar med detta. Men det kan som jag ser det vara att föräldrarna har förhoppningar om att de manliga förskollärarna gör andra saker med barnen än vad de kvinnliga förskollärarna gör. I Siv och Rolfs fall kan jag inte se att någon har förväntningar på sin kollega för att den tillhör det manliga eller kvinnliga könet. I deras fall verkar det som om alla hade sina arbetsuppgifter och att de var oberoende av vilket kön man tillhör. Det kan vara så att personalen själva tror att de skapat ett jämställt arbetslag där män och kvinnor inte gör det som anses vara typiskt för just deras könstillhörighet genom att påtala att ”vi gör det som vi är bra på”

Alla de förskollärare som deltagit i intervjuerna har angett pedofildebatten, som ett av de skäl till att så få män arbetar i förskolan. Med den påföljd att kvinnodominansen kvarstår.

Ekström har även angett detta som ett skäl till att männen inte väljer att arbeta i förskolan. Debatten gjorde, menar Ekström att många män lämnade förskolan då de kände sig ifrågasatta.

De män som deltagit i mina intervjuer har alla funderat mycket kring just denna fråga och en av de har också blivit starkt ifrågasatt som manlig förskollärare av en förälder.

Ekström och Nordberg har angett den låga lönen som ytterligare en orsak till att männen lyser med sin frånvaro i förskolan. Ekström och Nordberg menar dock att det inte är hela sanningen. Enligt mina intervjupersoner stämmer inte teorin om att lönen inte skulle vara huvudskälet till att så få män väljer att utbilda sig till förskollärare. Samtliga informanter anger den låga lönen som en huvudorsak till att det fortfarande arbetar mest kvinnor i förskolan.

I Nordbergs undersökning framgår det att de yngre manliga förskollärarna inte anser att lönen har någon större betydelse. De poängterar att "*pengar inte är allt*" medan de äldre manliga förskollärarna ser lönen som avgörande för att kunna försörja familjen. I min undersökning framgår det att Bitte har män i sin bekantskapskrets, som gärna arbetat i förskolan men som pga. sin försörjningsbörda måste avstå från detta och istället söka sig till industrin där arbetet är något bättre betalt. Sabina som tillhör den yngre generationen förskollärare hade tidigare inte reflekterat över lörens betydelse för att få männen att söka till förskolläraryrket. Kan det vara en generationsfråga? I takt med att man som manlig förskollärare skaffar familj ställs också kraven på att kunna försörja sin familj dvs att kunna ha råd med hyra och mat men också kunna unna sig det där lilla extra som semesterresan till Kanarieöarna och lite snygga kläder.

Nordberg talar om en könssegregerad arbetsmarknad. Hon anger den offentliga sektorn som en arbetsplats skapad för kvinnor. De arbetsuppgifter som kvinnorna tidigare skötte i hemmet flyttades nu utanför till en offentlig arena. Männen anses fortfarande som huvudförsörjare i vårt samhälle därför söker de inte de deltidsarbeten, som den offentliga sektorn ofta erbjuder. Mats ger uttryck för att det *kan* finnas ett revirtänkande hos en del kvinnliga förskollärare. De ser yrket som ett *kall* och har flyttat ut hemmets arbetsuppgifter till förskolan istället. Ingen av de personer som jag intervjuat uppger att den könsuppdelade arbetsmarknaden skulle vara ett skäl till att få män väljer förskolläraryrket.

Nordberg anger också den feminiserade miljön på förskolan som ett skäl till att få män väljer att arbeta i där. Det stämmer överens med Mats teorier om att det *kan* finns kvinnliga förskollärare, som ser förskolan, som en förlängning till hemmet och kanske då även till förskolläraren, som den professionella modern.

Havung talar om den speciella förskolekultur som kvinnorna byggt upp under årens lopp. Där fokus på just omvårdnad fått ta stor plats.

Att fokus på omvårdnad av barnen i förskolan fortfarande är så stark menar Sabina har betydelse för att männen väljer bort förskolan som arbetsplats. Även Nordberg beskriver förskolan som en feminiserad miljö och att det i sin tur kan vara ett problem för männen. Det kan innebära att kvinnorna inte släpper in männen i sitt revir något som också Mats ger uttryck för.

Siv upplever att det finns kvinnliga förskollärare som inte vill ha manliga kolleger. Hon menar att de kvinnliga förskollärarna motarbetar männen.

Hennes åsikter kan jämföras med Havungs teorier om att kvinnorna åtnjuter makt i förskolan och att de anser sig ha rätt att behålla den "makt" som de haft i över hundra år. Kvinnorna kan enligt Havung skaffa sig en position som är överordnad mannens. För att slippa se sin maktposition rubbad kan det finnas, menar jag risk för att kvinnorna motarbetar männen så att de inte stannar kvar på förskolan,

Havung beskriver en speciell förskolekultur som kvinnorna byggt upp och som bygger på kvinnliga erfarenheter, värderingar och kunskaper. Bitte beskriver också en sorts kvinnokultur där kvinnorna vill att det ska vara på ett särskilt sätt och de vill inte att någon förändring ska ske. Jag anser att det finns vissa likheter i Bittes och Sivs beskrivningar av hur en kvinnokultur kan yttra sig.

Bitte ger uttryck för att de män som arbetar som förskollärare i förskolan, av vissa personer betraktas som lite "udda" Kan det vara som Nordberg också påtalar att det är viktigt att mannen verkligen bejakar sina manliga sidor samtidigt som han värderar de kvinnligt kodade sysselsättningarna och värderingarna som viktiga. Utan att för den delen uppfattas som en "fjolla" som Nordberg uttrycker det . Är uttrycket "fjolla" det samma som Bittes "udda" ?

8. Slutdiskussion

Förskolan som en kvinnodominerad arbetsplats var inget nytt fenomen för mig. Under mina drygt femton år som barnskötare i förskolan har jag inte mött särskilt många män. De män som trots allt funnits där har varit mycket medvetna om sin betydelse i egenskap av just man.

Vad kan då samhället göra för att det ska ske någon förändring av den snedvridna könsfördelningen inom förskolläraryrket? I min undersökning framgår det att förskollärarna själva anger den låga lönen, som en viktig anledning till att männen väljer bort förskolan som arbetsplats. Pedofildebatten som till och från dykt upp i massmedierna har naturligtvis haft betydelse för att så få män söker till utbildningen och att redan verksamma manliga förskollärare slutat. Förskollärarna anser också att yrkets status måste höjas.

Det är viktigt att diskussionerna ute på förskolorna och på lärarutbildningen kommer igång både när det gäller frågor som rör löneläget men också hur vi, både män och kvinnor ska hantera pedofildebatter, som även i fortsättningen kommer att dyka upp. Vi måste vidare få till stånd en arbetsmarknad, som bygger på oss som människor och inte beror på vilket kön vi tillhör. Våra egna tankar och värderingar måste förändras i grunden. Det kan inte längre vara så att mannen i familjen förväntas ha den försörjningsbörda, som det så ofta talas om. I ett jämställt samhälle kan det inte vara så att kvinnorna förväntas arbeta deltid i den offentliga sektorn och sedan vara nöjda med det. Männen måste få möjlighet att vara hemma med sina barn utan att betraktas som lite ”udda.” Det måste också som Rundberg och Westberg skriver i sitt examensarbete, *Olika kön – Samma mål* bli viktigt att arbeta med människor oavsett ålder och kön. Rundberg och Westberg menar att det kanske är de små barnen, som det framtida samhället kommer att bygga på, som är de viktigaste. Jag hävdar att ”*det är de små barnen som är viktigast*”. Därför borde vi lägga våra resurser i förskolan och på förskolläraryrket, som borde uppgraderas rejält enligt mitt sätt att se.

Vi måste tillsammans arbeta för att förskolläraryrkets stämpel som kvinnoyrke försvinner. Alla gamla föreställningar om att kvinnan är den som bäst lämpar sig för att ta hand om och uppföstra barn måste begravas en gång för alla.

Attityder som att vem som helst kan ta hand om ”ungar” måste bort. Förskollärare är en profession och passar utmärkt för både män och kvinnor.

Jag kommer definitivt att verka för att förskolan blir en mera jämställd arbetsplats med plats för både män och kvinnor. Vi behövs om vi ska kunna följa läroplanen:

” Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. Förskolan skall motverka traditionella könsmonster och könsroller. Flickor och pojkar skall i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller”⁵⁶

9. Sammanfattning

Varför kvarstår då kvinnodominansen i förskolan? Det finns inte något enkelt svar på den frågan. Det är olika orsaker som ligger till grund för detta faktum. Enligt de förskollärare jag intervjuat beror kvinnodominansen i förskolan på den relativt låga lön som förskolläraryrket betingar samt den pedofildebatt, som under olika perioder figurerat i medierna. Pedofildebatten har gjort att många redan verksamma manliga förskollärare bytt yrke, men det har säkert också betytt att de män som kunnat tänka sig att arbeta i förskolan faktiskt valt bort det p.g.a., risken för att bli anklagade för sexuella övergrepp på barn. Enligt litteratur i ämnet har det historiskt sett varit kvinnorna, som ansetts vara de som bäst tagit hand om barnen och förskolläraryrket skapades också för att det behövdes ett yrke för alla de ogifta kvinnor ur borgarklassen, som i slutet av 1800- och början av 1900- talet behövde tjäna sitt uppehälle. Yrkets kvinnliga könsmärkning har följt med under årens lopp. Frågan om lämplighet har och är fortfarande påtaglig. Ytterligare en anledning till att snedfördelningen inom förskolläraryrket består beror på den könsuppdelning, som råder på den svenska arbetsmarknaden. Där huvuddelen av kvinnorna arbetar i yrken som anknyter till vård och omsorg medan männen i huvudsak är verksamma inom områden som t.ex. bygg och anläggning. Män i traditionellt manliga yrken har högre lön än män i de traditionellt kvinnliga. Detta gör anser jag att män p.g.a., sin försörjningsbörda faktiskt avstår från att välja förskolläraryrket även om de skulle vilja arbeta i förskolan.

⁵⁶ Lpfö 98, s 8

Frågorna jag ställer mig nu är: Vilket resultat hade jag fått om flera manliga och kvinnliga förskollärare hade deltagit i min undersökning?

Hade resultatet varit annorlunda om det bara varit manliga förskollärare i min undersökning eller bara kvinnliga förskollärare? Har informanternas ålder någon betydelse för undersökningens resultat?

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

Ahrne Göran & Roman Christine & Franzén Mats: *Det sociala landskapet*, Bokförlaget Korpen, 2000

Havung Margareta: *Anpassning till rådande ordning - En studie av manliga förskollärare i förskoleverksamhet*, Tryckeriet Högskolan i Kalmar, 2000

Johansson Bo & Svedner Per Olov: *Examensarbetet i lärarutbildningen*, Uppsala 2004

Nordberg Marie: *Jämställdhetens spjutspets? – Manliga arbetstagare i kvinnoyrken, jämställdhet, maskulinitet, feminitet och heteronormanitet*, Bokförlaget Arkipelagen, 2005

Richardsson Gunnar: *Svensk utbildningshistoria*, Studentlitteratur, 1999

Svedberg Lars & Zaar Monica: *Boken om pedagogerna*, Liber AB, Falköping 2000

Tallberg Broman Ingegerd: *Perspektiv på förskolans historia*, Studentlitteratur, 1995

Tallberg Broman Ingegerd: *Pedagogiskt arbete och kön – Med historiska och nutida exempel*, Studentlitteratur, 2002

Trost Jan, *Kvalitativa intervjuer*: Studentlitteratur Lund (1993) Andra upplagan 1997

Internet

Pedofildebatt skrämde bort männen från förskolan 041203:
<http://www.dn.se/DNet/road/Classic/article/0/jsp/print.jsp?&a=350385>

”Dagens jämställdhetsretorik hindrar könöverskridanden” 051101:
<http://www.jamombud.se/jamsides2/dagensjamstalld.asp>

113284 Webbsida: Samhällsyn – Kunskapssyn – Barnsyn, Komplement till *De yngre barnens lärdoms historia* av Vallberg Roth Ann-Christine 020325

Övriga referenser

Läraryrket: *Genus, jämställdhet, värdegrund* – rapport från lika för lika-konferans
11 mars 2000

Läroplan för förskolan, Lpfö 98

SCB: *På tal om kvinnor och män*, Lathund om jämställdhet, 2004

Utvärdering av projektet: *Man och Fröken* – Behövs män inom förskola/skola, Göteborg
2005

Intervjuer

Intervjuerna med förskollärarna och tjänstemannen är gjorda under perioden 050914-051101

Föreläsning

Enö Marianne Lärarhögskolan Malmö 050906

Examensarbete

Rundberg Johnny & Westberg Mikael "Olika kön – Samma mål. Ett arbete om män i skolan"
Malmö högskola, Lärarutbildningen, Lärarexamen 140 poäng. Historievetenskap och lärande,
10 p, Ht 2004

Handledare: Mats Greiff